

Capitolul I. Noțiunea și trăsăturile caracteristice ale criminalității organizate

Secțiunea 1. Apariția și evoluția criminalității organizate. Factori determinanți

1. Punerea în discuție a conceptului de criminalitate organizată este strâns legată de existența, pe lângă fenomenul juridic în sine, și de existența unui fenomen sociologic al crimei organizate. Nu este ușor să se cuantifice niciunul dintre cele două fenomene și, în special, să fie definite, pentru că, în afară de unele trăsături comune, natura, motivele și originea crimei organizate diferă de la o țară la alta. Geografia, demografia, diversitatea culturală, stratificarea socială sunt diferite și generează abordări conceptuale diferite atât în ceea ce privește criminalitatea organizată, cât și în privința reacției sociale. Statele cunosc diverse manifestări sau forme de criminalitate organizată și, implicit, și abordările în vederea definirii sunt diferite.

Deseori, ca termen, organizația criminală a fost asociată cu crima organizată. *Organizația criminală* este o structură de indivizi, subiectul activ al săvârșirii unor infracțiuni, și nu se confundă cu activitatea (preocuparea) însăși. „Crima organizată poate fi percepută ca un produs social «pătruns în viața noastră socială și politică», ce izvorăște din tendința diferitelor grupuri de a folosi criminalitatea ca mijloc de mobilitate socială și chiar de acaparare a puterii. Această teorie, dezvoltată de către Francis A.J. Ianni și Daniel Bell, afirmă că la baza crimei organizate se află un proces social. De exemplu, în America, explică Bell, crima organizată este modul în care grupurile de emigranți, grupuri sărăcite, se ridică deasupra condiției de ghetou și acționează pentru evitarea opresiunii și a discriminărilor, a oportunităților refulate, fenomene în mijlocul cărora trăiesc atât de mulți imigranți. Este una dintre explicațiile ce se dau existenței Mafiei italiene sau altor modele de crimă organizată, cum sunt Mafia «neagră», grupurile columbiene, corporațiile cubaneze, organizațiile *tong*, triadele, *yakuza*, crima organizată vietnameză, grupurile israelite, grupurile rusești («so-

vietele»), Noua Mafie siciliană, iar pe continent grupările țigănești, grupurile africane, kurde, arabe^[1].

Sursa crimei organizate și-a găsit astfel locul în destrămarea și proasta funcționare a sistemului (înțelegând sistemul în ansamblul său), ceea ce a făcut ca, după schimbările survenite în fostele state totalitare, să se dezvolte cu mare repeziciune, surclasând structurile de drept, spulberând circuitele bancare, acaparând clasa politică, reușind să intimideze ori să copleșească sistemul represiv^[2].

Considerăm relevantă definiția fenomenului *crimei organizate* conform căreia „criminalitatea este un produs obiectiv al structurii sociale, care s-a născut odată cu aceasta, fiind constituită din ansamblul infracțiunilor care se săvârșesc într-o anumită perioadă de timp și într-un loc bine determinat^[3]. Spre deosebire de aceasta, *criminalitatea organizată este cel mai periculos segment al criminalității, care prin structurile și modul de manifestare amenință înseși siguranța și stabilitatea statelor.*

2. Referitor la *organizarea primelor grupuri criminale*, legenda povește despre trei cavaleri spanioli, Osso, Mastrosso și Carcagnosso, care au trăit probabil în perioada 1400-1450 și care au făcut parte din Garduna – o sectă fondată la Toledo în 1412, care se deda la recuperări, șantaje, sechestrări de persoane, în scopul obținerii de bani din răscumpărare și biruri. Osso, Mastrosso și Carcagnosso, conform legendei, au mers în Italia, debarcând pe insula Favignana și, după o muncă de aproximativ 30 de ani, au construit o asociație care s-a divizat succesiv în trei trunchiuri separate, denumite *Mafia* în Sicilia, *Camorra* în zona napoletană și *Ndrangheta* în Calabria^[4]. Această legendă reprezintă și astăzi „Codul de asociere mafiotă” și este folosită pentru a crea mitul și a confirma legătura de asociere, făcând trimitere la timpurile îndepărtate.

În opinia majorității cercetărilor, *crima organizată, ca fenomen, este o creație a ultimelor secole și a apărut în diverse puncte de pe glob* (SUA, China, Japonia, Italia), în anumite condiții și având cauze specifice de ordin istoric și social, sub diverse denumiri: mafia, *yakuza*,

[1] D. Miclea, *Combaterea crimei organizate – evoluție, tipologii, legislație, particularități*. Curs, vol. I, Ed. Ministerului Administrației și Internelor, București, 2004, p. 8.

[2] D. Miclea, *Cunoașterea crimei organizate*, op. cit., p. 13.

[3] T. Amza, *Criminologie*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, pp. 28 și urm.

[4] Istituto di Studi Politici, Economici e Sociali, *Rapporto EURISPES, Ndrangheta della tradizione mafiosa alla nuova evoluzione criminale*, Roma, 1995, p. 11.

triade etc. Aceste organizații criminale au abordat criminalitatea ca modalitate de obținere a unor profituri ridicate prin săvârșirea unor infracțiuni specifice, precum: prostituția, jocurile de noroc, traficul de stupefiante, de persoane, de arme, contrabanda, criminalitatea organizată a afacerilor, spălarea banilor. Potrivit unor opinii^[1], crima organizată s-a manifestat totuși cu mult înaintea acestei perioade, chiar dacă nu s-au folosit denumiri specifice. În acest sens, sunt exemplificate existența traficului ilegal cu sclavi sau a uneia dintre cele mai vechi infracțiuni ce a dăinuit de la începuturile navigației și până astăzi, și anume pirateria.

Se poate aprecia că o serie de fapte și grupări specifice crimei organizate au fost nu numai tolerate de state ce au obținut profituri uriașe în decursul timpului, dar structurile sociale s-au și implicat în comiterea și în organizarea lor, fiind ulterior scăpate de sub control. Spre exemplu, politica economică desfășurată timp de peste trei secole de Compania engleză a Indiilor Occidentale a făcut din China o adevărată națiune de opiomani și a dus la declanșarea celor două războaie ale opiumului^[2]. Astfel, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, o treime din populația masculină a Chinei era consumatoare de opiu. Pentru a stopa consumul, autoritățile chineze i-au somat pe toți negustorii străini să își aducă stocurile de opiu pentru a fi distruse, englezii protestând atunci când cele 1.400 tone de opiu ce le aparțineau au fost aruncate la Canton în apele fluviului. Ca urmare, la 4 aprilie 1840, regina Victoria a Angliei a declarat război împăratului Chinei, război pierdut de China, iar prin pacea de la Nankin, în 1842, englezii obțineau insula Hong Kong, precum și stimularea comerțului cu opiu.

A urmat cel de-al doilea război al opiumului (1856-1858), câștigat de către francezi și englezi, iar prin pacea de la Tianjin China a fost obligată să legalizeze comerțul cu opiu contra unei taxe vamale, ceea ce a dus la creșterea importului, dar și la cultivarea macului, China devenind primul producător de opiu din lume, cu 100.000 de tone între anii 1905 și 1908^[3]. Acest lucru a făcut ca opiumul să se răspândească nu numai în regiune, ci și în statele occidentale, prin marele număr de imigranți chinezi, indieni, filipinezi. Această perioadă a făcut să se perfecționeze și să se extindă organizațiile criminale denumite triadele chinezești. În fața acestei situații, Occidentul a interzis comerțul ilicit cu droguri prin Convenția de la Shanghai din 1909, la care au participat SUA,

[1] *F. Adler, G.O. Mueller, W. Laufer, J. Grekul, Criminology, 2nd ed., Ed. McGraw-Hill, 1995, p. 305.*

[2] *R. Bell, Interzicerea stupefiantelor, în Revista Interpol nr. 432/1991; în același sens, V. Bercheșan, C. Pletea, Drogurile și traficanții de droguri, Ed. Paralela 45, București, 1998, p. 103.*

[3] *D. Miclea, Cunoașterea crimei organizate, op. cit., p. 15.*

Germania, Franța, Marea Britanie, Iran, Portugalia, Rusia și Cambodgia, ceea ce a constituit un început în lupta împotriva crimei organizate.

Ultimul deceniu al secolului XX s-a caracterizat printr-o veritabilă schimbare în toate domeniile vieții economico-sociale și politice, a gândirii și a modului de viață. O doctrină retrogradă de înăbușire a drepturilor și libertăților cetățenești s-a prăbușit și alta, opusă, și-a făcut loc pe spații geografice, îndeosebi în Europa de Est, dar și în Asia, Africa și America Latină. Schimbarea s-a repercutat și asupra criminalității, având în vedere că aceasta constituie suma unui ansamblu de factori favorizatori^[1]. Dezvoltarea mijloacelor de transport și a căilor de comunicație, a schimburilor comerciale și a turismului la scară mondială, creșterea vitezei acestor mijloace de transport au permis deplasarea tot mai rapidă a infractorilor în diferite țări pentru săvârșirea de fapte penale, pentru a scăpa de răspunderea juridică ori pentru a ascunde sau valorifica produsul infracțiunilor. Asistăm, astfel, la un fenomen de globalizare a comerțului, a piețelor financiare sau a protecției drepturilor omului. Această tendință a dus în primul rând la dispariția limitelor dintre național, regional și internațional și la întrepătrunderea problemelor politice, economice și sociale. În cadrul acestei tendințe, globalizarea s-a extins și în sfera criminalității.

3. Pentru a discuta însă despre apariția și evoluția criminalității organizate, considerăm că ar trebui să încercăm să răspundem la întrebarea *care sunt principalele cauze ale încălcării legii?* Analiza trebuie să înceapă prin a arăta că evoluția societăților contemporane evidențiază faptul că, deși măsurile și intervențiile instituțiilor specializate de control social împotriva faptelor de delincvență și criminalitate s-au intensificat, în multe țări se constată o recrudescență și o multiplicare a delictelor comise cu violență și agresivitate, precum și a celor din domeniul economic și financiar-bancar, fraudă, șantaj, mită și corupție. Acest fapt reprezintă o problemă socială a cărei modalitate de manifestare și soluționare interesează atât factorii de control social (poliție, justiție, administrație), cât și opinia publică. Asemenea infracțiuni comise prin violență și corupție tind să devină deosebit de intense și periculoase pentru stabilitatea și securitatea instituțiilor, grupurilor și indivizilor, fiind asociate de multe ori cu cele de crimă organizată, terorism și violență instituționalizată, specifică „subculturilor” violenței și crimei profesionalizate^[2].

[1] *Idem*, p. 16.

[2] *G.O.W. Mueller*, *Transnational Crime: Definitions and Concepts*, în *Transnational Organized Crime Review* 4 (3-4), 2005, p. 43.

Deși cauzele recrudescenței violenței și crimei organizate sunt dificil de identificat și de explicat datorită existenței unor diferențe semnificative de la o țară la alta, în ceea ce privește amploarea și intensitatea lor, majoritatea specialiștilor și cercetătorilor consideră că sursele acestor fenomene rezidă în perpetuarea unor structuri politice, economice și normative deficitare, în menținerea și accentuarea discrepanțelor sociale și economice dintre indivizi, grupuri și comunități, dar și în intensificarea conflictelor și tensiunilor sociale și etnice. Unii cercetători sunt de părere că sfârșitul secolului XX a însemnat și apariția unui nou fenomen – globalizarea simultană a crimei, terorii și corupției, o adevărată „trinitate a răului”, care se manifestă în întreaga lume^[1]. Ea poate fi întâlnită nu numai în țările cele mai sărace din America Latină sau în Africa, dar și în America de Nord sau în cele mai prospere țări din Europa. „Mafia globală”, „*pax mafios*”, „partea întunecată a globalizării”, „economia ilicită globală” sunt cei mai recentți termeni care definesc apariția crimei organizate transnaționale.

Dificultățile întâmpinate în definirea actelor și crimelor comise prin violență sunt determinate atât de varietatea formelor de violență întâlnite în diverse societăți, cât și de diferențele de regim sancționator al acestora în diverse legislații, cu atât mai mult cu cât, de multe ori, violența acoperă o gamă largă de comportamente individuale și sociale ce țin de propria lor etiologie. Totodată, aprecierea și definirea violenței se fac în funcție de anumite criterii istorice, culturale și normative, de ordinea socială existentă la un moment dat într-o anumită societate, de interese politice și sociale, dar și în funcție de criterii și contexte subiective și accidentale, care sunt însă relative spațial și temporal (atât de la o societate la alta, cât și de la o perioadă la alta^[2]).

Violența nu constituie totuși un fenomen nou, apariția și evoluția ei fiind strâns legate de evoluția indivizilor, grupurilor, organizațiilor și societăților umane. Din acest motiv, unii cercetători și specialiști consideră că violența reprezintă o permanență umană, fiind strâns legată de esența umană și de funcționarea societății. Ea este amplificată, în prezent, de acte de terorism și crimă organizată, comise cu scopul de a inspira frică, spaimă și groază în rândul opiniei publice, dar și de o serie de delictе și crime ce violează drepturile și libertățile individului (omoruri, asasinatе, violuri, jafuri, agresioni fizice)^[3]. Alături de violența primitivă, ocazională, se constată *amplificarea și proliferarea violenței*

[1] B.A. Jackson, *Organizational Learning in Terrorist Groups and Its Implications for Combatting Terrorism*, Rand Publishing, 2005, p. 32.

[2] A. Pahonțu, S. Mihai, *Aspecte privind conceptul de crimă organizată*, 2005, p. 65, www.cssas.unap.ro.

[3] *Idem*, p. 67.

raționale, specifică crimei organizate și organizațiilor criminale profesionale. Asistăm la o așa-numită „internaționalizare” a violenței și crimei organizate la nivelul diferitelor societăți, state și națiuni, prin apariția și proliferarea unor noi tipuri de infracțiuni, ce transgresează și inter-penetrează noi forme de prevenire, combatere și neutralizare a violenței și crimei organizate la nivel național și internațional.

Afirmarea caracterului complex bio-psiho-socio-legal al criminalității și înlăturarea, prin acest concept, a susținerilor biologizante, psiho-sociologizante corespund realității obiective și reprezintă una dintre premisele majore necesare cercetărilor criminologice fundamentale în scopuri profilactice^[1]. În opinia mai multor analiști occidentali^[2], globalizarea, explozia tehnologică și anarhia (în accepția unora, „haosul”), rezultate în urma Războiului Rece, au făcut crima organizată transnațională mult mai ușoară și i-au dat mai multă flexibilitate în confruntarea cu organismele de aplicare a legii.

4. Dintr-o atare perspectivă, contextul global al crimei organizate, cu caracter internațional, poate fi definit raportat la o serie de *repere*, după cum urmează:

Noua arhitectură mondială după încheierea Războiului Rece. Sfârșitul Războiului Rece a dus la căderea barierelor politice nu numai la nivelul Europei, dar și la nivel mondial. O asemenea schimbare majoră a avut un impact pe măsură asupra barierelor economice în Europa, dar și în întreaga lume. Această schimbare a deschis noi căi pentru o substanțială dezvoltare economică, pentru libera circulație a cetățenilor, a capitalului, a piețelor, între economiile deschise și cele din societățile de tip totalitar. Aceste dezvoltări au permis însă și grupurilor criminale să își extindă relațiile, să dezvolte cooperarea dintre ele în domeniul activităților ilicite și al tranzacțiilor financiare oneroase. După cum menționează un studiu actual, „practic, rețelele crimei internaționale, sub toate aspectele ei, s-au adaptat la noile condiții mai repede decât restul societății, folosindu-se rapid de noile oportunități apărute din schimbările revoluționare de pe scena politică, a afacerilor, tehnologiei și comunicațiilor, care au făcut lumea în general mai comună tuturor”^[3].

[1] V. Ursa, Criminologie, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 1996, p. 45.

[2] J.L. Hesterman, Transnational Crime and The Criminal-Terrorist Nexus: Synergies and Corporate Trends, The Walker Papers, May 2005, XIII, www.dtic.mil.

[3] International Crime Threat Assessment, Global Context of International Crime, Implications of Changing World, Chapter I, Clinton Foundation, 2005, www.ncjrs.gov.

5. *Liberalizarea producției și a pieței economice*, inclusiv a pieței muncii, a impus promovarea unor reforme de care au profitat din plin grupările criminale prin înființarea unor companii economice ilegale sau cu „paravane” aparente, în spatele cărora desfășoară afaceri ilicite, precum contrabandă, spălarea de bani, fraude financiare, pirateria proprietății intelectuale, traficul de persoane, traficul de droguri, traficul de arme. În fapt, acordurile economice multilaterale au anulat multe dintre barierele „vechii lumi”, între America de Nord, Europa, Asia și celelalte zone ale lumii, ducând la o creștere substanțială a comerțului internațional. Concomitent, aceasta a însemnat și un avantaj exploatat repede de către grupările criminale în contrabanda cu droguri, arme și alte forme ale contrabandei transfrontaliere. De asemenea, apariția unor modalități avansate de transport, pe mare sau pe uscat, pe calea aerului, prin containerizare, electronizare și alte forme moderne care dau siguranță, rapiditate și eficiență comerțului, a dus concomitent și la descoperirea de către indivizi sau grupări criminale a unor noi posibilități de ascundere a drogurilor, a armelor sau a altor mărfuri destinate contrabandei. În fapt, prin actualele forme de containerizare, numai un mic procent al containerelor transportate pe vapoare poate fi controlat în amănunt, ceea ce facilitează tranzitul bunurilor interzise la deținere sau al celor cu dublă utilizare.

Așa cum menționează un reputat expert în problemele criminalității și terorismului transnațional, profesor la prestigioasa „*School of International Service*”, director fondator al „*Transnational Crime and Corruption Center at American University*” din Washington, „globalizarea este adesea conjugată cu ideologia piețelor și comerțului total libere și declinul intervenției statului. După părerea unora, globalizare = totală liberalizare. Dar acest termen – total –, care nu ține seama de realitatea istorică și temporală, socială și politică, la scara întregii planete, înseamnă și expansiunea, extinderea și globalizarea criminalității”^[1].

6. *Dezvoltarea tehnologică și aplicarea rapidă a descoperirilor tehnologice de top* constituie unele dintre caracteristicile revoluționare ale lumii contemporane. Sistemele tot mai complexe de informare, de transmitere a datelor și tehnologiile moderne de comunicare reprezintă condiții *sine qua non* ale existenței la nivelul impus de societatea modernă. Acest fenomen a adus însă în prim-plan și o dinamică asemănătoare la nivelul crimei organizate, dacă nu chiar mai rapidă. În acest sens, experții revistei „*International Crime Threat Assessment*” opinează că, „din multe puncte de vedere, grupările crimei organizate se miș-

[1] L. Shelley, *The Globalization of Crime and Terrorism*, E-Journal USA, 2006, www.america.gov.

că mai repede decât organismele de aplicare a legii. Tendința este ca grupările crimei organizate să descopere posibilitățile de acțiune ale organismelor legale, să se ferească de acestea și să descopere noi canale care să le faciliteze activitatea criminală. Or, aceasta înseamnă nu numai planuri noi, dar și mijloace tehnice moderne de punere a lor în aplicare^[1].

Prin folosirea computerului, grupurile criminale transfrontaliere au posibilități fără precedent în obținerea, procesarea, transmiterea și protecția informațiilor proprii, dar și de obstrucționare a acțiunilor organismelor de aplicare a legii. În același timp, grupările criminale care au pus la cale actul criminal de la 11 septembrie 2001 au apelat la comunicarea prin computer pentru transmiterea mesajelor dintre ei și obținerea biletelor de avion, după cum cartelurile columbiene ale drogurilor apelează la transmiterea prin internet a mesajelor criptate privind comerțul ilicit cu „moartea albă”.

7. Globalizarea afacerilor și liberalizarea călătoriilor. Odată cu liberalizarea și democratizarea lumii, în sensul cel mai larg al conceptelor, grupările criminale manifestă o atracție tot mai vădită către marile zone și centre bancare și de afaceri, unde au posibilități sporite de penetrare către porturi, aeroporturi, prin care se tranzitează un mare volum de mărfuri și unde se află importante instituții financiar-bancare și se concentrează sisteme moderne de telecomunicații. Noua atmosferă internațională își găsește expresia și în marea libertate de mișcare a persoanelor, dar și a bunurilor. Extinderea interconexiunilor rutelor aeriene, o mai ușoară obținere a libertății de emigrare și a vizelor au însemnat simultan noi facilități pentru activitățile criminale. În trecut, limitarea posibilităților de călătorie și un control mai riguros la punctele de trecere a frontierei făceau mai dificilă activitatea grupărilor infracționale internaționale.

Unii analiști sunt de părere că, „în prezent, infractorii au mai multe opțiuni pentru traseele acțiunilor lor, putând alege itinerariile cu cel mai mic risc. În fapt, controalele la granițe în interiorul unui bloc economic, precum este Uniunea Europeană, sunt practic inexistente^[2]. În plus, ei pot călători în regiuni sau țări de unde nu pot fi extrădați, își stabilesc bazele în țări unde aplicarea legii este ineficace, iar organismele naționale sunt corupte. De asemenea, în aceste zone, dominate de relațiile de tip mafiot, spălarea de bani și conturile secrete din bănci, izvorâte din activități obscure, sunt practic scăpate de sub rigoarea legii.

[1] International Crime Threat Assessment, www.ncjrs.gov.

[2] J.L. Hesterman, op. cit., www.dtic.mil.

De remarcat este și faptul că lumea criminalității organizate dezvoltă o industrie și o economie paralele economiei legale, unde se vehiculează sume astronomice. Includem aici procurarea de documente false (pașapoarte, alte documente de călătorie, acte doveditoare și de însoțire a transporturilor de mărfuri), spălarea de bani, alte activități generatoare de profituri.

8. Extinderea activității grupărilor crimei organizate. Studiul atent al evoluției criminalității organizate relevă faptul că internaționalizarea crimei nu reprezintă un fenomen nou. De exemplu, grupurile criminale italiene, chinezești sau nigeriene au o îndelungată experiență în înființarea, dincolo de granițele țărilor lor, a unor celule, adevărate capete de pod pentru derularea activităților infracționale, în general, și a contra-bandei, în special. Totuși, acțiunile acestora erau mult mai limitate ca scop, iar grupurile de conexiune din străinătate operau de obicei anonim sau prezentau câteva dintre funcțiile specifice grupului respectiv. Controlul strict al frontierelor, frecvența relativă a transporturilor și comunicațiilor, necesitatea ca tranzacțiile inițiale să fie finalizate prin plăți *cash* au reprezentat reale impedimente pentru grupările criminale. Pentru multe dintre asemenea grupări, activitatea internațională s-a redus, practic, la arii mai curând regionale decât globale, în care pivotul principal îl reprezentau grupurile etnice ale expatriaților.

Noua dinamică determinată de globalizare, reducerea barierelor impuse mișcării peste granițe a populațiilor și bunurilor, explozia tranzacțiilor financiare transfrontaliere au creat, concomitent, posibilități neîntâlnite anterior de extindere deopotrivă a zonelor de acțiune, cât și a celor de interes al grupărilor criminale. Acestea au căpătat puteri operaționale sporite, dincolo de parametri tradiționali, exploatând din plin noile oportunități create și mișcându-se mai prompt în noile arii geografice deschise. Marile grupări internaționale au început să desfășoare acțiuni cu caracter global, întinzându-și conexiunile peste continente, în timp ce grupările mai mici, care până de curând se limitau la granițele unei țări, au devenit prezente la nivel regional. În acest mod, odată cu sfârșitul Războiului Rece, grupările crimei organizate precum cele din Rusia, China, Italia, Nigeria sau Japonia și-au făcut simțită prezența tot mai accentuat la dimensiuni internaționale, fiind tot mai implicate în activități ilicite cu caracter tradițional.

9. Diversificarea organizațiilor criminale. Profitând de schimbările de substanță din domeniul tehnologiilor de vârf, de transformarea lumii politice și de globalizarea economiei, rețelele grupărilor criminale internaționale au devenit mai flexibile în acțiune și mai complicate în arhitectura internă, adaptându-și infrastructura la noile condiții dictate de

cererea pieței, de concurență cu rivalii și de luptă cu organismele de aplicare a legii. Este de menționat faptul că grupările criminale dispun de sume fabuloase, pentru acumularea cărora apelează la cele mai diverse modalități ale crimei, de la cele mai brutale (așa-zisele metode de tip „tradițional” mafirot, de intimidare și excludere fizică a adversarilor, folosirea criminalilor plătiți, masacre de mici dimensiuni), până la cele mai „fine”, acestea din urmă însemnând coruperea și „sponsORIZAREA” unor politicieni sau oameni ai legii, implicarea în jocuri politice, ascunderea în spatele paravanului creat de către avocați veroși.

Putem deci afirma că globalizarea a determinat și crearea unui nou profil al membrului unei grupări criminale, mai rafinat în comportament, mai educat în spiritul economiei internaționale de piață, mai profesional. În protecția intereselor lor și în dezvoltarea piețelor de care dispun, grupările criminale apelează la cele mai avansate metode comerciale și tehnologice. Prin sumele pe care le pun în mișcare își creează acces la cercuri politice și economice influente, dar și la metodologiile „*know-how*” cele mai sofisticate, angajează, sub diverse disimulări, specialiști dintre cei mai buni în domeniile de top ale vieții economice, ale tehnologiei de vârf și de prospectare a pieței. Este de menționat în acest sens că traficanții de droguri în special, dar și alte grupări criminale, se folosesc de specialiști în transporturi sau chiar de experți în materie de legislație comercială internațională pentru prospectarea piețelor, care cunosc tarifele legale, precum și procedurile administrative existente în țările și în zonele pe care urmează să le cucerască, posibilele „portite” de eludare a căilor legale din marile porturi și aeroporturi ale lumii, din punctele vamale sau de trecere a frontierei. Pe baza unor asemenea informații, ei au posibilitatea să își organizeze și să își eficientizeze activitățile criminale de transport al drogurilor, al armelor, al altor produse de contrabandă, precum și traficul cu ființe umane.

Experții financiari înglobați în rețelele crimei organizate (mulți dintre ei pregătiți în cele mai înalte facultăți în materie de business, cu expertize serioase în domeniul comerțului și legislației financiare internaționale) își asumă rolul identificării căilor celor mai facile de spălare a banilor, de investire a profiturilor imediate și descoperirii celor mai eficiente mijloace de disimulare a schemelor de fraudare. Toate acestea permit grupărilor criminale să își dezvolte și să își diversifice operațiunile financiare la scară globală. Totodată, așa cum am arătat, în multe cazuri, pe statele de plată ale marilor grupări criminale internaționale apar consultanți care își folosesc abilitățile specifice în manipularea sistemului judiciar și influențarea organelor de aplicare a legii, cu scopul protejării intereselor clienților lor.

În același timp, globalizarea a dat posibilitate grupărilor criminale să își diversifice paleta acțiunilor cu caracter infracțional. De exemplu, cartelurile columbiene de trafic de droguri sunt în prezent implicate și în traficul de arme. Clanurile nigeriene și asiatică se implică atât în traficul cu ființe umane, cât și în tranzacțiile comerciale cu marfă de contrabandă. Grupările rusești și asiatică sunt prezente în afacerile de trafic cu femei și piața sexului. „Sindicatelor” crimei din Rusia, Asia, Nigeria și Italia domină piața ilicită a tehnicii de vârf în domenii ale telefoniei și audiovizualului. Multe dintre cele mai mari organizații criminale și-au deschis companii fantomă, dar și firme absolut legitime legal atât pe plan local, cât și internațional. De menționat este și faptul că, în prezent, organizațiile criminale dezvoltă relații între ele și cooperează în demararea unor afaceri comune care să le faciliteze extinderea ariei de acțiune. În pofida faptului că se tratează unele pe altele drept rivale, multe dintre grupările criminale internaționale fac între ele schimburi de informații, servicii, resurse, conform principiilor cutumiar ale avantajelor reciproce. Procedând în acest fel, ele pot reduce riscurile și își asigură posibilitatea acțiunilor lor ilicite, cu costuri calculate.

10. Implicațiile legăturilor dintre grupările extremist-teroriste și acțiunile crimei organizate. Una dintre cele mai semnificative dezvoltări ale epocii de după încheierea Războiului Rece o constituie implicarea crescândă a grupărilor insurgente, paramilitare și extremiste – ale căror acțiuni sunt îndreptate în mod prioritar împotriva ordinii de stat – în activitățile infracționale asociate grupărilor criminale. În cele mai multe cazuri, grupările insurgente, extremist-teroriste se află la originea activităților de trafic de arme, substanțe explozive, arme de distrugere în masă, dar și de extorsiune și protecție a traficantilor de droguri sau a altor bande de contrabandiști aflați în zona lor de control. De cele mai multe ori, între grupările insurgente și traficantii de droguri se încheie adevărate *gentlemen's agreements*, acorduri de simbioză în promovarea intereselor fiecărei părți. De exemplu, în Peru, încă din 1980, membrii organizației extremiste „Sendero Luminoso” au obținut profituri din taxele de protecție impuse cultivatorilor de coca din zonele aflate sub controlul organizației.

În același timp, una dintre schimbările aduse de sfârșitul Războiului Rece o reprezintă pierderea de către grupările terorist-extremiste a sprijinului pe care îl aveau din partea fostei Uniuni Sovietice, a Cubei sau a altor sponsori binefăcători din fostul bloc comunist. În această situație, multe dintre grupările extremist-teroriste s-au văzut constrânse să găsească surse alternative de supraviețuire, implicându-se, direct sau prin interpuși, în contrabanda cu droguri sau în alte activități cri-

minale. În Columbia, de exemplu, începând cu anul 1980, grupările extremiste de sorginte marxistă au putut subzista datorită sprijinului venit din partea Rusiei și a Columbiei. Odată cu încheierea Războiului Rece, sursele de finanțare practic s-au închis și, în această situație, atât mișcarea *Forțele Armate Revoluționare din Columbia (FARC)*, cât și *Armata Națională de Eliberare (ELN)* s-au orientat în colectarea fondurilor către obținerea taxelor de protecție de la cultivatorii de coca, de la producătorii de cocaină în laboratoare clandestine, precum și de la dealerii de droguri aflați în zona lor de operații. În acest caz, Guvernul SUA estimează că FARC își acumulează mai mult de jumătate din fondurile de care dispune din implicarea în producția și comerțul cu droguri^[1].

De asemenea, atât pentru *Uniunea Națională pentru Independența Totală a Angolei (UNITA)* în Angola, cât și pentru *Frontul Unit Revoluționar (RUF)* în Sierra Leone, extracția și comercializarea ilicită a diamantelor au rămas principala sursă a veniturilor de susținere a acțiunilor lor armate. Astfel, pentru *UNITA*, contrabanda cu diamante a devenit reperul de supraviețuire critică după anul 1990, când, practic, Republica Africa de Sud și statele occidentale au suspendat ajutorul semnificativ pe care, anterior, îl acordau extremiștilor angolezi. La rândul ei, Sierra Leone a avut în Liberia unul dintre principalii sprijinitori externi, plătind în diamante ajutorul acordat în plan logistic, materiale militare, dar și „voluntarii” liberieni aflați în rândurile *RUF*.

Dincolo însă de angajarea în traficul cu droguri sau în alte activități ilicite, menite să le asigure supraviețuirea, grupările extremiste au și alte motivații de implicare. Printre acestea, unul dintre cele mai pregnante îl reprezintă promovarea intereselor lor politice, prin izolarea unor regiuni întregi de sub controlul economiei naționale. Procedând în acest fel, privează guvernele centrale de pârghii economice importante și, ceea ce este foarte important, ca în cazul minelor de diamante din Angola și Sierra Leone, dezvoltă o dependență reală a populației din zonele respective față de grupările extremiste. De menționat este și faptul că, în unele cazuri – precum în regiunile din Columbia unde se produce macul pentru opiu, controlate în bună măsură de către *FARC* prin extremiștii aripii paramilitare –, grupările extremiste caută să acapareze, prin interpuși, proprietatea asupra terenurilor, făcându-i pe localnici să depindă aproape în totalitate de organizațiile criminale.

După încheierea Războiului Rece s-a înregistrat un declin substanțial în aprovizionarea grupărilor extremist-teroriste cu armament și tehnică de luptă, întrucât atât „Blocul Estic” și Cuba, cât și alte țări foste până atunci sponsori masivi au oprit ajutoarele nerambursabile sau

[1] J.L. Hesterman, op. cit., www.dtic.mil.

chiar au început să impună legile economiei de piață în tranzacțiile cu armament. Într-o atare situație, grupările terorist-extremiste, aproape în totalitate dependente de aprovizionările cu armament din exterior, s-au văzut în postura de a acționa pe noi traiectorii, în care mai mult ca niciodată s-a apelat și se apelează la stabilirea de relații de corupție cu firme fabricante de armament, cu funcționari vamali, ofițeri cu atribuții în aplicarea legii. Pentru unele grupări extremiste implicate în activități ilicite, acestea sunt în fapt suportul existenței lor.

În Myanmar, de exemplu, o grupare extremistă numită *Armata de Stat Wa (United Wa State Army – UWSA)*, alcătuită pe baze etnice, sprijinită de China, avea drept motivație superficială mișcarea de eliberare națională. În acest moment, *UWSA* s-a văzut nevoită să își extindă activitățile lucrative exclusiv în domeniul afacerilor ilicite cu droguri^[1].

11. Corupția și relațiile politico-criminale. În timp ce relațiile dintre grupările criminale devin din ce în ce mai complexe și sofisticate, corupția rămâne instrumentul principal în finalizarea activităților lor ilicite. Ea este inerentă activităților criminale, cuprinzând segmente ale lumii politice, cercuri economice influente, grupuri de interese, organisme legislative sau de aplicare a legii. Înlocuirea „dictaturii legii” cu „dictatura banului” creează terenul și netezește drumul corupției, iar de la dorința de câștiguri ilicite, indiferent de forma pe care o au acestea, până la sprijinirea directă sau indirectă a grupărilor criminale nu este decât un pas foarte mic. Scala corupției nu privește numai corupția medie sau de nivel mic a personalului însărcinat cu aplicarea legii sau a micilor funcționari guvernamentali, care, contra unor beneficii oarecare, ajung să tolereze diferite activități ilicite. În top se află oficialii guvernamentali și politicienii de rang înalt, aceștia fiind cei mai vânați de către grupările criminale, în special pentru:

a) *obținerea de protecție la nivel înalt pentru ei și pentru acțiunile lor.* Alianțele implicite între grupările criminale și oficiali aflați în înalte poziții guvernamentale sau de aplicare a legii dau posibilitatea membrilor ori grupărilor angajate în activități de crimă organizată să acționeze într-un mediu de relativă siguranță. Exemplul în asemenea cazuri îl reprezintă realitatea care aduce în prim-plan situații absolut halucinante, când obscure firme sau indivizi scăpați de sub control devin „peste noapte” prospere companii și oameni de afaceri aflați în topurile celor super-bogați;

b) *obținerea de informații referitoare la investigații la nivel național.* Accesul oficialilor de rang înalt la informații referitoare la cursul investigațiilor privind indivizi sau organizații criminale ori la dosarele de jude-

[1] International Crime Threat Assessment, www.ncjrs.gov.

cată ale acestora reprezintă un real sprijin pentru crima organizată atât cu caracter național, cât și transnațional. Pe baza informațiilor, membrii grupurilor infracționale pot evita arestări, stopa dosare în curs de instruire sau pot chiar „orchestra” acțiuni de scoatere din joc a rivalilor reali sau potențiali;

c) *obținerea de informații privind planuri de dezvoltare la nivel național sau de cooperare internațională.* Mulți indivizi deveniți pe căi obscure oameni de afaceri prosperi, dar și numeroase grupări criminale investesc masiv în proiecte de dezvoltare cu vocație națională sau internațională, căutând să pară implicați profund în problemele societății și, în felul acesta, să își creeze un paravan legal și de imagine, în spatele căruia să își poată desfășura activitățile ilicite. Având un avans în cunoașterea informațiilor referitoare la marile proiecte guvernamentale, la licitațiile legale, la acțiunile de privatizare, grupările criminale au un avantaj concret în competiția cu firme aflate în afara rețelelor grupurilor de interese. În multe cazuri, grupările criminale încearcă și reușesc să se folosească de conexiunile la nivel înalt pentru a fi desemnați câștigători oamenii care le reprezintă;

d) *influențarea demersurilor legislative sau blocarea acelor care afectează interesele de grup.* Politicienii de rang înalt, implicați direct sau prin interpuși în afaceri cu temă ilicită, pot bloca sau desființa prevederi legislative care aduc atingere intereselor grupurilor în care sunt atrași. În multe cazuri, atitudini ale unor oameni politici sau parlamentari, de obstrucționare a unei legi sau a unor prevederi legale menite să stopeze activitățile ilicite într-un domeniu sau altul, par la prima vedere de neînțeles. Abia când organismele de aplicare a legii, în derularea cercetărilor, scot la iveală implicarea unor asemenea demnitari și politicieni în acțiuni cu caracter ilegal, se descoperă și interesele după care s-au condus aceștia în dirijarea sau în blocarea demersului legislativ.

Realitatea cotidiană a dovedit că majoritatea grupurilor criminale au mai mare succes în operațiunile de corupție a politicianilor sau oficialilor guvernamentali în țările unde guvernul controlează toate palierele pentru dezvoltarea economică internă, dirijează în mod discreționar politicile asupra utilităților și resurselor naturale sau a proiectelor de cooperare internațională. În asemenea situații, înalți oficiali guvernamentali dețin pârgii importante în încredințarea preferențială a unor contracte de import-export, distribuirea și susținerea „dezinteresată” a marilor oferte de privatizare, de promovare a unui regim al taxelor interne în consens cu interesele grupurilor pe care le reprezintă sau, din contră, împotriva unor grupări rivale, care le stânjenesc afacerile și trebuie scoase de pe aria lor de acțiune. În general, politicianii de rang înalt și

oficialii guvernamentali intră în „alianțe corupte” cu grupările criminale pentru:

- folosirea poziției publice sau a pârgھیilor de care dispun la nivelele administrative de decizie ca răsplată pentru beneficiile primite din partea grupărilor criminale. Oficiali aflați în poziții-cheie solicită mită pentru influențarea investigațiilor efectuate de organisme de aplicare a legii sau pentru a înlătura interferența guvernelor în activitățile desfășurate de către grupările criminale;

- exploatarea autorității publice cu care au fost investiți pentru obținerea de profit personal din activitățile ilicite. Aceștia folosesc abilitățile oferite de funcțiile publice pentru influențarea deciziilor economice ale guvernelor în favoarea grupărilor criminale. De exemplu, ei pot accepta mită pentru promovarea contractelor cu firme controlate sau aflate sub influența unor „personalități” ale crimei organizate;

- obținerea de favoruri personale sau politice din partea unor grupări criminale. În unele cazuri, politicieni sau oficiali guvernamentali cu rang înalt solicită grupărilor criminale fonduri sau investiții pentru demararea afacerilor proprii ori pentru implicarea în afaceri cu grad înalt și imediat de profit. De asemenea, grupările criminale îi ajută în operațiuni de spălare de bani și acoperire a afacerilor derulate la adăpostul poziției politice sau guvernamentale. În alte cazuri, aceștia furnizează informații grupărilor criminale pentru declanșarea „spontană” a unor campanii judiciare sau de presă cu scopul de a discredita rivalii.

În virtutea celor arătate, rezultă, destul de clar, faptul că dezvoltarea corupției reprezintă o amenințare majoră la adresa oricărei societăți, dar în special pentru cele aflate în tranziția spre economii funcționale de piață. Împreună cu subminarea legitimității politice a guvernelor, consecințele corupției pot fi dintre cele mai severe pentru performanțele economice ale fiecărei țări. Corupția reduce drastic încrederea și stimularea investitorilor locali sau străini în demararea ori în susținerea afacerilor lor, reclamând pretențiile directe sau voalate ale unor oficiali în susținerea unor activități economice care, în mod normal, ar trebui să se desfășoare transparent și în cadru legal. Corupția înlocuiește promovarea valorilor în societate, compromite cheltuirea banului public, demararea și susținerea proiectelor care interesează societatea în ansamblul ei. În acest context, chiar fondurile de asistență din partea instituțiilor și organismelor internaționale sunt dirijate, de către oficialii corupți și grupările criminale aflate în simbioză cu aceștia, către interese proprii.